

УДК 336.71(477)

РОЛЬ КРЕДИТНИХ УСТАНОВ У ФІНАНСОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

КОЛЕСНІЧЕНКО Вікторія Федорівна

кандидат економічних наук, доцент

Для створення умов стабільного економічного зростання, переважно в тих сферах, де Україна є поки ще конкурентоспроможною, необхідна чітка координація дій, спрямованих на модернізацію економіки й суспільства в науковій, технологічній, організаційній та виробничій сферах з домінуванням освіти, науки та інновацій. У зв'язку з цим необхідна термінова й радикальна переорієнтація соціально-економічної політики країни, спрямована на розвиток усіх компонент когнітивного процесу: формування знань, поширення й закріплення знань, зберігання та акумуляцію знань, ефективне використання знань.

Аналіз джерел [2–27] підтверджує думку про те, що сьогодні світова промислова економіка поступається місцем економіці знань. До середини ХХ ст. ми мали справу з індустріальною економікою, основу якої становив нагромаджений виробничий капітал. Індустріальна економіка запропонувала людству більш ефективні способи використання природних ресурсів. З кінця ХХ ст. індустріальна економіка поступається місцем економіці, яка базується на знаннях. Істотно змінюється уявлення людей про цінності активів. Так, якщо у ХХ столітті більшу частину вартості бізнесу утворювали нерухомість та виробниче обладнання, то в ХХІ-му значну частину капіталізації багатьох компаній складають нематеріальні активи – інтелектуальна власність (партнери, ноу-хау і т. п.), а також людський капітал (знання, кваліфікація, досвід, творчий потенціал працівників) [18].

На початку 80-х років минулого століття близько 60% інвестицій у промисловості США спрямовувалося на набуття матеріальних цінностей, а вже через двадцять років ця частка становила 16%. З початку 90-х років ХХ ст. підприємства США витрачають більше коштів на придбання обладнання, призначенням якого є обробка інформації, ніж на інше устаткування. За останнє десятиліття ХХ ст. в країнах ОЕСР частка високих технологій та експорту подвоїлася, досягнувши 20–25%. Такі сектори як освіта, комунікації та

інформації розвивалися ще швидше. За деякими розрахунками, в цих країнах вже більше 50% ВВП генерується в галузях, заснованих на знаннях [2].

Еволюційний перехід до економіки знань супроводжувався постійно зростаючою часткою людського капіталу в загальному його обсязі. Якщо у XVII–XVIII ст. питома вага людського капіталу в загальній його масі не перевищувала 10%, то вже на початку ХІХ ст. вона збільшилася до 33%. Роль знання в економічному розвитку росте, випереджаючи значимість засобів виробництва й природних ресурсів. Так, за оцінками Світового банку, фізичний капітал у сучасній економіці формує 16% загального обсягу багатства кожної країни, природний – 20, а людський – 70%. У таких країнах, як Японія й Німеччина, частка людського капіталу становить до 80% національного багатства. На сьогодні цінності створюються за рахунок підвищення продуктивності й використання нововведень, тобто використання знань на практиці. Роль знання відображається такими об'єктивними показниками як ріст доданої вартості в галузях, заснованих на знаннях (за останні 15 років у більшості країн ОЕСР він у середньому склав 3%, стабільно перевищуючи темпи загального економічного зростання в традиційних галузях – 2,3%) і збільшенням частки знанємістких галузей у сукупній доданій вартості (Німеччина – з 51 до 60, Великобританія – з 45% до 51%, Фінляндія – з 34% до 40%) [22]. Економічний ріст усе більше залежить від здатності одержувати нові знання й застосовувати їх у всіх сферах життя. Але найістотношою у розглядуваній динаміці є та обставина, що, починаючи приблизно з другої половини ХХ ст., швидкість приросту частки людського капіталу стає найбільш інтенсивною.

Отже, в ХХІ ст. не природні багатства, не територія, а високі технології, знання, інтелект будуть основою формування нової економіки, джерелом добробуту та якості життя населення тієї чи іншої країни. Підтвердження цьому є досвід найбільш розвинених країн світу, де впродовж останніх десятиліть відбувається інтенсивне заміщення основних фондів, матеріальних товарних запасів, інших матеріальних активів нематеріальними. Становлення економіки знань і формування провідних позицій творчої праці висувують ряд теоретичних проблем, зумовлених особливостями епохи переважання інформаційних продуктів і технологій, що вже настала. За цих нових обставин неокласична теорія зазнає явних труднощів – передусім через те, що домінуючі в «новій економіці» продукти, проявляючи (вже не як виняток) властивості суспільних благ, погано вписуються в умови, встановлювані однією з базових аксіом неокласичної теорії – постулатом обмеженості

ресурсів. Таким чином, економіка, що ґрунтується на знаннях, вимагає переосмислення всієї аксіоматики, властивої смітсанській економіці [16].

Сьогодні здатність до генерації, використання та розповсюдження нових знань стає основою національної конкурентоспроможності та базовою передумовою прискореного інтенсивного соціально-економічного зростання. Провідні країни світу сформували інноваційну модель суспільного розвитку, яка базується на інтенсивному продукуванні та використанні нових знань, за рахунок втілення яких в освіті, технологіях, організації виробництва, товарах нині досягається від 70% до 85% приросту їх ВВП. У двадцяти розвинених країнах, де працює 95% вчених світу, прибуток на душу населення щорічно збільшується на 200 дол. США. В Україні поки що зберігається інша тенденція. За 17 років незалежності, всупереч очікуванням, економіка за якісними показниками розвитку ще більше відстала від передових країн Заходу.

Незважаючи на те, що Україна лише долучається до масштабних глобальних інтеграційних процесів, її економіка в цілому розвивається в руслі загальносвітових тенденцій. Хоча й зі звичайним відставанням від найбільш розвинених країн світу, в Україні все ж інтенсивно зростає рівень інтернаціоналізації господарської діяльності, розвивається інформаційний сектор, розширюється уклад нової, інтелектуальної економіки. Крім того, й умови, що їх диктують глобалізаційні процеси для нашої країни, є такими ж, як для найбільш розвинених країн світу [16].

Економіка знань, як показує аналіз публікацій [2–28], характеризується трьома принциповими особливостями. Перша зводиться до дискретності знань як інтелектуального продукту. Вона виявляється в тому, що конкретне знання або створено, або ні, бо не може бути знання наполовину або на одну третину: знання не можна продавати по частинах. Друга особливість зводиться до того, що знання по своїй природі подібні іншим громадським (публічним) благам: будучи створеними, вони в силу своєї природи повинні ставати доступними, в принципі, всім, без будь-якої дискримінації. Межа між приватними і публічними благами розмита взагалі, а не тільки стосовно до знань. На практиці отримання нових знань, доступ до них вимагає високих фінансових витрат, оскільки знання в умовах ринкової економіки і конкуренції є приватним продуктом і підлягають акту купівлі-продажу. Але в силу зазначеної специфіки, знання все ж таки пробивають собі дорогу як суспільний продукт, хоча і не завжди легальним шляхом [29].

Як соціально-гуманітарні складові, які мають забезпечувати процес формування та використання знання як ресурсу економічного та соціального прогресу, доцільно виділити такі:

- 1) наявність стимулів щодо нагромадження знань як ресурсу зростання;
- 2) перехід на інноваційно-інвестиційну діяльність, що зумовить попит на робочу силу, яка матиме можливість працевлаштуватися чи зберегти зайнятість, в тому числі і шляхом необхідного підвищення кваліфікації, що закладе основи її конкурентоспроможності та успіху на ринку;

3) наявність системи формування та передачі знань від зародження до втілення в нових технологіях і продукції, що має інноваційний характер, тобто йдеться про процеси дифузії знань, які мають як ендегенний, так і екзогенний вимір;

4) співучасть держави й населення через кожну окрему особистість в процесі нагромадження знань в економічній моделі економіки знань [20].

Усі перелічені вище складові знаннємісткого процесу мають одну загальну особливість – потребують достатнього рівня фінансового забезпечення задля їх ефективної реалізації. У таких умовах вітчизняні інноваційні підприємства вимушені шукати нові напрями та шляхи розвитку, що викликано такими факторами:

- у ринкових умовах немає сенсу випускати навіть технічно досконалу й ефективну продукцію, якщо вона не відповідає потребам і запитам споживача, а отже і не викликає попитот на неї;
- сьогодні потреби та запит споживачів стають більш індивідуалізованими, а ринки – все різноманітнішими за своєю структурою, тому суб'єкти господарювання мають робити ставку на збільшення прибутків, а не на зниження витрат;
- для сучасних інноваційних процесів характерна висока швидкість їх реалізації, а також і значні фінансові витрати;
- зростаючий ступінь відкритості економіки України та зростання інтеграційних процесів у світовій економіці ставлять вітчизняні підприємства перед необхідністю адаптації своєї діяльності з урахуванням світових тенденцій.

Досвід переконує, що в сучасних умовах розраховувати на великі прибутки підприємства можуть тільки тоді, коли вони випереджують конкурентів в освоєнні досягнень науково-технічного прогресу. А це досить важко. Ризиковий характер інноваційної діяльності потребує компенсації через достатні інвестиції в даний вид діяльності. Інвестиції в інноваційному процесі відіграють важливу роль на всіх його стадіях, починаючи з пошуку ідеї, маркетингу інновацій, інвестування, виробництва інновацій, просування інновацій, реалізації інновацій, оцінки ефективності інновацій та завершуючи стадією диверсифікації. Будь-який західний інвестор перш ніж піти на прямі вкладення чи на надання кредиту, докладно досліджує підприємство, перевіряє його імідж і команду, кваліфікацію менеджерів і працівників та ін. І тільки після цього розглядається бізнес-план, ефективність інноваційно-інвестиційного проекту і т. ін. Однак, іноземні інвестори не бажають вкладати свої кошти в українське виробництво: у рейтингу «кредитопривабливості» Світового банку Україна стоїть в графі «не рекомендовується».

Враховуючи те, що найважливішим джерелом для фінансування зростаючих галузей промисловості в багатьох країнах, особливо на ранніх стадіях розвитку підприємств становлять кредитні ресурси, особливої актуальності набувають питання дослідження ролі банківських установ в активізації інвестиційних процесів на вітчизняних підприємствах.

Отже, актуальною проблемою є розробка теоретичних пропозицій і рекомендацій з удосконалення механізму кредитування підприємств і насамперед розробки ефективних методик оцінки кредитоспроможності потенційного позичальника в умовах розвитку економіки знань, широке практичне використання котрих допоможе банківській системі України підвищити ефективність діяльності всіх кредитних інститутів та дозволить перейти країні на новий рівень розвитку.

Досвід розвинутих країн свідчить, що банки спроможні виступати в ролі активних інвесторів національної економіки, зосереджуючи значні обсяги залучених фінансових ресурсів на найбільш ефективних інноваційних напрямках. Банківська система – це найбільший інвестиційний посередник, який акумулює вільні грошові кошти та сприяє створенню великих грошових фондів, що є економічною передумовою формування інвестиційного потенціалу держави.

Практично всі автори одноставно стверджують, що кредитний механізм в інноваційній вітчизняній сфері, який стихійно сформувався в перехідному періоді, не відповідає сучасним вимогам забезпечення інноваційної діяльності інвестиційними ресурсами. Кредитна система України ще не налагодила свою діяльність у напрямку прискорення інвестування економіки. Ефективність діяльності банківської системи України значною мірою залежить від рівня її капіталізації, який на сьогодні низький. Так, капітал найбільшого європейського банку Deutsche Bank AG (Німеччина) становив на початку цього століття 51,5 млрд доларів США, активи – 732,5 млрд доларів, тоді як капітал усієї банківської системи України – менше 4 млрд доларів США (близько 7% ВВП країни), а активи – менше 5% активів німецької установи. Структура банківських інвестицій залишається недосконалою та недостатньо диверсифікованою. Кредитна система України масово прискорила кредитування населення в частині задоволення його споживчого попиту, але оскільки відсутня можливість задоволення внутрішнього попиту до цих процесів приєднується банківська система з-за кордону (24% банківської системи України належать іноземному капіталу) [7].

Серед головних причин слабкої інвестиційної активності українських банків можна виділити такі: недостатній потенціал банків щодо фінансування великих інноваційних проектів; кредитування інновацій пов'язане з високими ризиками, що зумовлює високі процентні ставки за довгостроковими кредитами; недостатньо стабільна ресурсна база банків; дефіцит ефективних інноваційних проектів; недосконала законодавчо-правова база інвестиційного кредитування, брак спеціалізованих інвестиційних банків тощо.

В умовах інтенсивного розвитку банківського сектору вкрай необхідним є зменшення ризиковості його діяльності. Діяльність комерційних банків виявилась тісно пов'язаною з проблемою неповернення кредитів, зумовленою різким зниженням кредитоспроможності клієнтів, тобто неможливістю своєчасного та в повному обсязі повернення одержаних позик. Достовірність оцінки кредитоспроможності впливає як на результат кредитної угоди, так і на ефективність кредитної діяльності банку, а тому також

важлива й для самого позичальника, оскільки від неї залежить остаточне прийняття рішення про можливість отримання кредиту.

Слід зазначити, що у світовій практиці подібні розробки набули значного поширення, над розв'язанням цих проблем працюють спеціалізовані наукові центри та банківські установи. Проте, узагальнюючи праці провідних вчених, можна зробити висновок, що, незважаючи на проведення глибоких і обґрунтованих досліджень за цією тематикою, яка є надзвичайно важливою для України, вивчення кола проблем щодо оцінки кредитоспроможності позичальника не можна вважати завершеним через багаторазову зміну нормативної бази щодо кредитування банками суб'єктів господарювання. В Україні поки ще не створено загальну методiku для комплексного оцінювання кредитоспроможності підприємств, що впроваджують інновації, яка б відображала всі тенденції змін і фактори впливу зовнішнього середовища, відрізнялася послідовністю, єдністю методичного підходу і враховувала особливості трансформаційних економічних умов.

В Україні вітчизняні банки, при розробці власних методик оцінки кредитоспроможності позичальника, повинні враховувати методичні рекомендації НБУ щодо оцінки банками кредитоспроможності та фінансової стабільності позичальника (Положення НБУ «Про порядок формування та використання резервів для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків» [1]). Слід відмітити, що згадане Положення не забороняє банківським установам самостійно визначати критерії оцінки фінансового стану позичальника, що підвищує вимоги до показників задля адекватної оцінки кредитних ризиків та відповідного контролю за ними. Аналіз існуючих методик оцінки кредитоспроможності позичальника [4, 5, 9, 11, 13, 23, 24] свідчить про неоднорідність складу та кількості фінансових показників, їх емпіричний характер, слабе використання математичного апарату, недостатню оцінку їх впливу на визначення кредитоспроможності позичальника. Отже, з метою подолання зазначених недоліків та підвищення ролі кредитних організацій у фінансуванні інноваційно-активних підприємств доцільно оцінювати рівень їх кредитної привабливості за такою схемою (рис. 1).

I etam: відбір показників, що характеризують діяльність позичальника з різних аспектів і будуть використані для розрахунку інтегральних таксономічних показників. Використовуючи показники, які пропонуються сучасними українськими вченими [4, 5, 9, 11, 23, 24], визначимо ступінь узгодженості між ними в різних методиках на основі рангів та оберемо найбільш впливові з них, використовуючи для цього коефіцієнт конкордації (рис. 2).

Проведений аналіз показав, що із загального масиву даних лише 13 показників ($K_2, K_5, K_3, K_{12}, K_1, K_{21}, K_7, K_8, K_{24}, K_{10}, K_{27}, K_4, K_{13}$) мають найбільшу значимість і вплив при визначенні кредитоспроможності позичальника і можуть бути застосовані у подальших розрахунках.

У результаті перевірки наявності кореляційних зв'язків між відібраними 13 показниками були обрані такі значущі показники ФГД: коефіцієнт миттєвої ліквідності (K_2); кое-

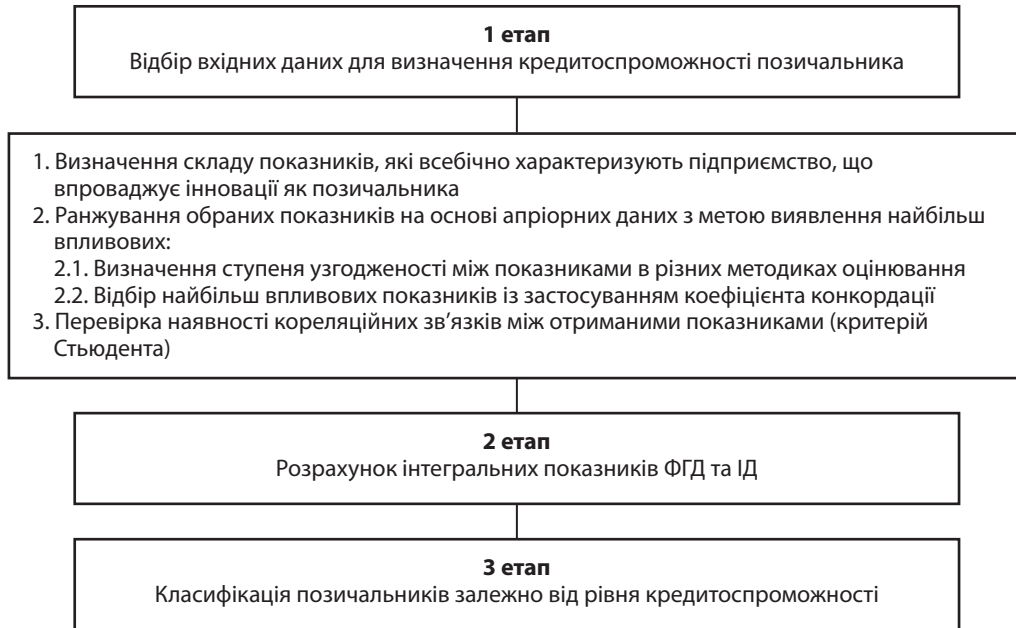

Рис. 1. Алгоритм визначення кредитної привабливості підприємств, що впроваджують інновації

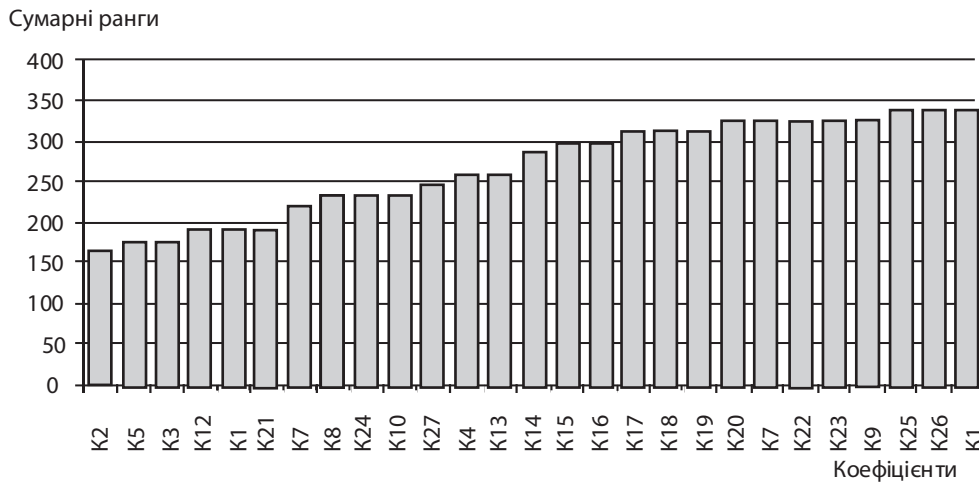

Рис. 2. Апріорна діаграма рангів показників ФГД

фіцієнт рентабельності активів (K_3); коефіцієнт рентабельності продажу (K_5); коефіцієнт фінансової незалежності (K_6); коефіцієнт ділової активності (K_8); коефіцієнт фінансової стійкості (K_{10}).

Застосування аналогічного алгоритму для відбору показників інноваційної діяльності є неможливим через відсутність даних про використання таких показників при визначенні кредитоспроможності позичальника, тому для їх відбору скористаємося методом експертних оцінок.

У результаті проведеного аналізу і перевірки наявності кореляційних зв'язків були виявлені такі значущі показники: коефіцієнт зміни основних засобів (x_1); коефіцієнт фондоддачі (x_2); коефіцієнт рентабельності інвестиційного капіталу (x_3); витрати на 1 грн доходу від реалізації інноваційної продукції (x_4); коефіцієнт інвестицій для конкрет-

ного інноваційного проекту (x_5); період окупності проекту (x_6); коефіцієнт інвестицій у власному капіталі (x_7); коефіцієнт оборотності інвестиційного капіталу (x_8).

II етап: розрахунок інтегральних таксономічних показників фінансово-господарської та інноваційної діяльності підприємств. Для побудови інтегральних показників ФГД (I_y) та ІД (I_x) скористаємося адитивною функцією згортання окремих показників:

$$I_x = \sum_{i=1}^{p_x} w_i^{\{x\}} \cdot d_i^{\{x\}}, \quad I_y = \sum_{i=1}^{p_y} w_i^{\{y\}} \cdot d_i^{\{y\}}, \quad (1)$$

де $w_i^{\{x\}}$, $w_i^{\{y\}}$ – вагові коефіцієнти показників ІД та ФГД, що відповідають умовам

$$\sum_{i=1}^{p_x} w_i^{\{x\}} = 1; w_i^{\{x\}} > 0, i = \overline{1...p_x},$$

$$\sum_{i=1}^{p_y} w_i^{\{y\}} = 1; w_i^{\{y\}} > 0, i = \overline{1...p_y};$$

$d_i^{\{x\}}, d_i^{\{y\}}$ – нормовані значення показників ФГД та ІД,
 p_x, p_y – кількість цих показників.

Апробація описаного алгоритму визначення кредитної привабливості позичальників наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Отримані інтегральні показники діяльності

Підприємства	ФДСГ						ІД					
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Автрамат	-0,112	0,475	0,043	0,077	0,095	0,070	-0,249	0,296	0,257	0,268	0,274	0,266
Гідропривід	0,317	0,297	0,290	0,264	0,166	0,217	0,050	-0,091	-0,086	-0,134	-0,149	-0,126
Електромаш	0,271	0,414	0,326	0,294	0,371	0,116	-0,039	-0,198	-0,174	-0,130	-0,001	0,033
Електромашина	0,406	0,438	0,182	0,208	0,258	-0,095	0,005	-0,012	-0,050	-0,085	-0,138	-0,191
Завод ім. Фрунзе	-0,008	0,139	0,067	-0,151	-0,199	-0,135	-0,154	-0,172	-0,200	-0,243	-0,242	0,135
Ізюмський тепловозо-ремонтний завод	0,496	0,560	0,280	0,421	0,364	0,306	0,472	0,557	0,519	0,542	0,508	0,501
Коннектор	0,300	0,292	0,341	0,235	0,005	0,041	0,022	0,007	0,023	0,006	-0,007	0,122
Потенціал	0,068	0,155	0,221	0,106	0,313	0,421	0,505	0,322	0,342	0,380	0,412	0,433
Світло шахтаря	-0,072	0,031	-0,213	-0,230	-0,092	-0,049	0,161	0,272	0,169	0,189	0,213	0,200
Теплоавтомат	0,181	0,139	0,168	0,306	0,223	0,084	0,274	0,287	0,282	0,286	0,269	0,285
Точприлад	0,039	0,107	0,139	0,298	0,179	0,277	0,502	0,463	0,451	0,458	0,455	0,551
Трансв`язок	0,309	0,265	0,303	0,224	0,259	0,277	0,389	0,419	0,409	0,410	0,389	0,364
Турбоатом	-0,103	0,020	0,100	0,099	0,115	0,112	0,262	0,423	0,401	0,394	0,404	0,499
Укрелектромаш	0,281	0,277	0,006	0,094	0,005	0,061	0,284	0,082	0,054	0,019	-0,018	0,017
Укрелектроремонт	0,134	0,072	0,016	0,010	0,088	0,136	0,496	0,322	0,322	0,319	0,340	0,276
Харківський електроапаратний завод	0,221	0,320	0,076	0,025	0,168	-0,183	0,395	0,401	0,363	0,317	0,308	0,293
Харверст	0,335	0,205	0,279	0,331	0,233	0,174	0,287	0,476	0,465	0,416	0,383	0,371
Харківхолодмаш	0,496	0,478	0,435	0,397	0,310	0,251	0,271	0,287	0,274	0,276	0,241	0,083
ХАРП	0,224	0,180	0,111	0,077	0,000	-0,218	0,086	0,134	0,062	0,130	0,144	0,128
ХЗАВ	-0,045	0,187	0,157	0,133	0,067	0,251	0,311	0,255	0,213	0,144	0,121	0,381

Отримані інтегральні оцінки дозволили серед усієї купності аналізованих об'єктів виділити підприємство що є найбільш привабливим для кредитування - «Ізюмський тепловозоремонтний завод, і таке, що має найгірші показники, як у фінансово-господарській, так і в інноваційній діяльності - «Завод ім. Фрунзе» (рис. 3).

III етап: Класифікація підприємств-позичальників за допомогою кластерного аналізу. Проведений аналіз дає можливість порівняти між собою потенційних позичальників та зробити висновок про ефективність їх діяльності. Проте за наявності великої кількості ознак, у нашому випадку інтегральних оцінок, які характеризують об'єкти, перед нами постає проблема суб'єктивізму відбору найкращих ознак серед отриманих суперечливих даних.

Для усунення цього недоліку ми пропонуємо використати кластерний аналіз. Для відбору потенційних благонадійних позичальників нам необхідно розділити їх на групи за критеріями схожості, в чому нам допоможе кластеризація за методом «К-середніх» (рис. 4).

Проаналізувати якість сформованих кластерів та визначити економічну доцільність аналізу можна за допомогою дисперсійного аналізу, який свідчить про можливість використання проведеного дослідження на практиці. Розподіл підприємств за кластерами та їх характеристика представлено в табл. 2.

Кластеризація дала можливість підприємствам позиціонувати свою діяльність на ринку банківського кредитування серед інших, визначити перспективи й можливості отримання кредиту, спрямувати свої переваги на підтримання найвищої рентабельності у порівнянні з іншими підприємствами та досягнення бажаного рівня розвитку.

Запропонований авторами методичний підхід дозволяє удосконалити склад і послідовність етапів визначення кредитоспроможності позичальника; зроблені суттєві доповнення до процедур розрахунку інтегральних показників; відповідає основним кваліметричним вимогам; не вимагає значних витрат часу; враховує всі фактори функціонування об'єкта, що мають значення для потенційного інвестора.

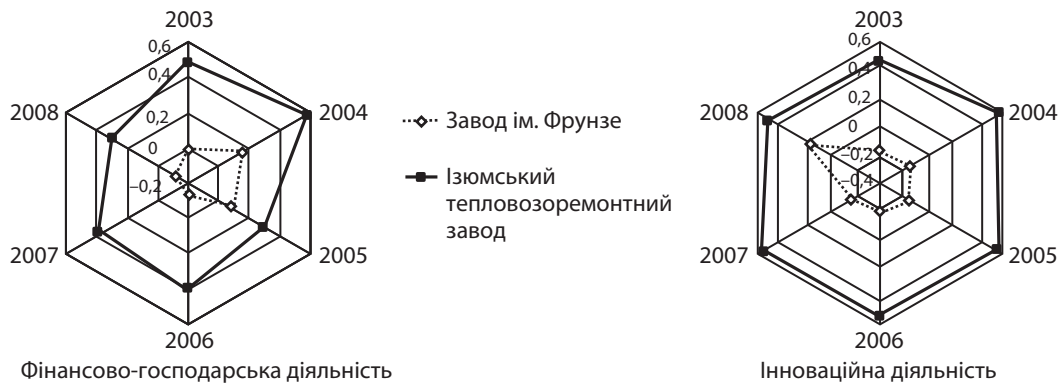

Рис. 3. Інтегральні показники рівня кредитної привабливості підприємств, що впроваджують інновації

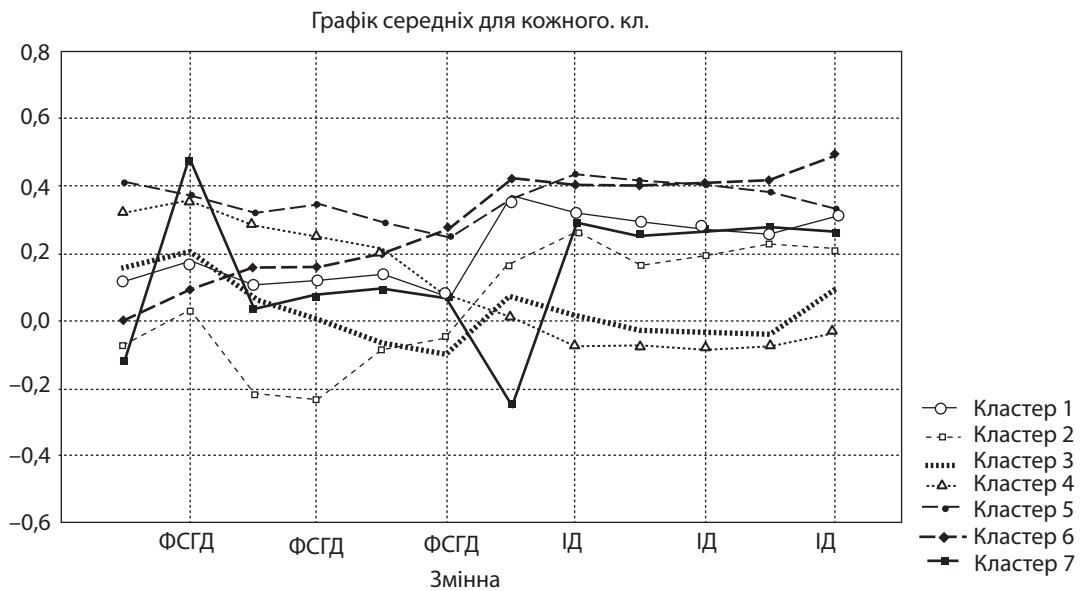

Рис. 4. Графік середніх показників позичальників у розрізі кластерів

Таблиця 2

Розподіл підприємств за кластерами та їх характеристика

№ кл.	Підприємства	Характеристика
1	2	3
1	Теплоавтомат Укрелектроремонт Харківський електроапаратний завод ХЗАВ	Характеризуються середнім рівнем інтегральних показників фінансово-господарської діяльності та інноваційної діяльності, які відносно постійні, що свідчить про стабільність діяльності підприємства, проте відсутність економічного розвитку знижує ефективність та перспективи розвитку їх діяльності
2	Світло шахаря Укрелектромаш	Характеризуються найнижчим рівнем інтегральних показників фінансово-господарської діяльності та середніми інтегральних показників інноваційної діяльності, що є досить непостійними, відзначаються підйоми та спади, що свідчить про непослідовну політику керівництва відносно виробництва
3	Завод ім. Фрунзе ХАРП	Низькі інтегральні показники фінансово-господарської діяльності та інноваційної діяльності, відзначаються зниженням рівня, що характеризує підприємства як збиткові та неефективні

1	2	3
4	Гідропривід Електромаш Електромашина Коннектр	Високі інтегральні показники фінансово-господарської діяльності та найнижчі інтегральні показники інноваційної діяльності, що постійно знижуються, що свідчить про нерозвинену інноваційну сферу та незважену політику керівництва
5	Ізюмський тепловозремонтний завод Трансв'язок Харверст Харківхолодмаш	Найвищі інтегральні показники як фінансово-господарської діяльності, так і інноваційної діяльності, що характеризуються стабільністю діяльності та ефективністю роботи підприємства
6	Потенціал Точприлад Турбоатом	Інтегральні показники фінансово-господарської діяльності досить не високі, інтегральні показники інноваційної діяльності високі, характеризуються зростанням, що свідчить про покращення діяльності та розвиток підприємства
7	Автрамат	Середні інтегральні показники, проте з достатньо значними коливаннями, що характеризує підприємство як нестабільне та ризиковане

Література

- Положення про порядок формування та використання резервів для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків: Затв. постановою Правління НБУ 06.07.2000 № 279 змін. і допов. від 24.10.2000 № 418 від 05.04.01 № 151).
- Александрова В. П., Перспективи фінансування економіки знань // Економіка і прогнозування, 2004. – №1. – С. 71–85.
- Арыстанбекова А., Економіка, основанная на знаниях // Мировая экономика и международные отношения, 2008. – № 6. – 2008. – С. 30–33.
- Батрак К. В. Концептуальні основи оцінки кредитоспроможності позичальників // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2006. – № 5. – С. 331–334.
- Бушуєва І., Красюк Р., Дем'яненко В. Оцінка фінансового становища позичальника за допомогою бального методу і вирішувальної матриці // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – 2001. – № 4. – С. 79–86.
- Гавкалова Н. Л. Економіка знань: формування та пріоритети розвитку // Управління розвитком. – 2008. – № 9. – С. 4–5.
- Геєць В., Характер перехідних процесів до економіки знань // Економіка України, 2004. – №4. – С. 4–14.
- Гузар У. Є. Економіка знань та її перспективи для України // Регіональна економіка. – 2009. – № 1. – С. 27–35.
- Домбровська Л. Оцінка кредитоспроможності позичальника як основний напрямок управління кредитними ризиками комерційного банку // Схід. Серія: Економіка. – 2004. – № 2 (60). – С. 47–50.
- Задорожная О. Г. Производство сознания как определяющее направление человеческой деятельности при формировании экономики знаний // Социальная экономика, 2008. – № 3-4. – 2009. – С. 127–136.
- Задорожний Г. В., Інноваційний потенціал підприємства при переході до економіки знань: зміст і комплекс показників оцінки // Социальная экономика, 2004. – № 3. – С. 113–124.
- Кацуба А. В. Економіка знань или знаниеемное хозяйство: альтернатива в условиях выживания человечества знаний // Социальная экономика, 2008. – № 3-4. – С. 146–152.
- Каюда В. А., Каюда А. П. Анализ кредитоспособности предприятия // Финансы. – 2005. – № 5. – С. 82–85.
- Манжура А. В. Интеллектуальная собственность как фактор конкурентоспособности в глобализирующемся мире и экономике знаний // Социальная экономика, 2006. – № 3-4. – С. 62–68.
- Мильнер Б. Управление знаниями в современной экономике // Проблемы теории и практики управления, 2006. – № 9. – С. 8–13.
- Рак Н. Є. Економіка знань: сутність та фактори управління знаннями // Регіональна економіка. – 2009. – № 3. – С. 224–232.
- Рудика О. В., Інноваційний потенціал підприємства при переході до економіки знань: зміст і комплекс показників оцінки // Социальная экономика, 2004. – № 3. – С. 113–124.
- Тупик И., Плещач В. Управление знаниями на промышленном предприятии // Менеджмент персонала. – №3. – 2009. – С. 78–90.
- Федулова Л. И. Концептуальные основы экономики знаний // Экономическая теория, 2008. – № 2. – 2008. – С. 37–59.
- Федулова Л. И. Экономика знаний в контексте взглядов Питера Друкера // Экономическая теория, 2007. – №3. – 2007. – С. 86–99.
- Федулова Л. И. Державна політика розбудови економіки знань: особливості реалізації антикризової стратегії // фінанси україни, 2009. – № 10. – 2009. – С. 3–17.
- Хомин О. В. Про зміст економіки знань // Социальная экономика, 2006. – № 3-4. – С. 21–30.
- Чайковский Я. Удосконалення методики комплексної оцінки кредитоспроможності позичальників // Вісник НБУ. – 2003. – № 11. – С.30-34.
- Шеремет А. Д., Сайфулин Р. С. Методика финансового анализа. – М.: ИНФРА-М, 1996. – 176 с.
- Danilov V., Rjshevoy G., Sotkov A. Equilibrium analysis of ecnjmics with innovations // journal of Math. Ecjnjmics. 1997. Vol. 27. – P. 195–228.
- Davenport T. Working Knowledge: How jrganizations Manase What They Know / T. Davenport, L.Prusak. – Boston: Harvard Business School Press, 1998. – 199 p.
- Wiig K. Knowledge Management Foundation / K.Wiig. – Arlington: Schema Press, 1993. – P. 14.
- Machlup F. Knowledge: Its Creation, DiStribution, and Economic Significance. – Vol.III: The Economic of information and Human Capital. Princeton (N.Y.), 1984. – P.148–163.